

Lleida

Revista d'informacions i estudis.

SUMARI

TEXT

El fré, ben entés.	(Editorial)
La qüestió religiosa.	Curial.
Lectures	Jesús Sanz.
Al entorn d'un gran savi lleidatà.-Miquel Servet	Josep A. Trabal.
Efemèrides lleidatanes.-Moff en la ciutat.....	Lluís Montull.
Conversa amb Joan Santamaría	Fermí Palau Casellas.
Llibres i Revistes.	Ramón Xuriguera.
Lluny dels ulls	Puig Pujades.
Els Deports	Javelot.
Plana dels que comencen.-L'enfonzament de l'Açuda	Josep M. ^a Morlans.
Garba-Noves comentades.	

GRAVATS

Campanar romànic de Vilanova de Meià.	Foto Almacellas.
Font de Vilanova de Meià	» Gigó.
Creu de terme de Sta. Maria de Meià.	» Gigó.
Vilanova de Meià; camí de les mines.	» Gigó.
Poblet.-Detall	Dibuix de J. Bartoletti.

Farmacia i Laboratori

— DE —

TARRAGÓ I RIBELLES

**Análisis Químics
Investigacions Clíniques**

Major, 70 - Teléfon 123
LLEIDA.

**TALLER DE REPARACIÓ
I CONSTRUCCIÓ DE
MAQUINARIA**

RAMÓN GONZALEZ

CARRER CLAVÉ, NÚM. 23
LLEIDA

Relotges de torre **MORÓN.**

RAMÓN BORDALBA ARMENGOL
NAS, GOLA, ORELLES
Plassa de la Sal, 15, 2.^{on} - 1.^a
LLEIDA.

J. Castellví Miró

Es serveixen tota
mena d'articles per
a tots els esports.

Major, 27 i Blondel, 14 - Tel. 244
LLEIDA.

llanes i Miraguano

**Borres - Crin vegetal i tot
el referent al ram de Matalasseria**

Francesc Garcia

**Es confeccionen Matalassos
de totes menes a domicili**

**Màquina especial
per ablanir llanes i borres**

Magatzems: Carrer, Nort, 5
..... Teléfon, 65
Apartat Correus, núm.º 40

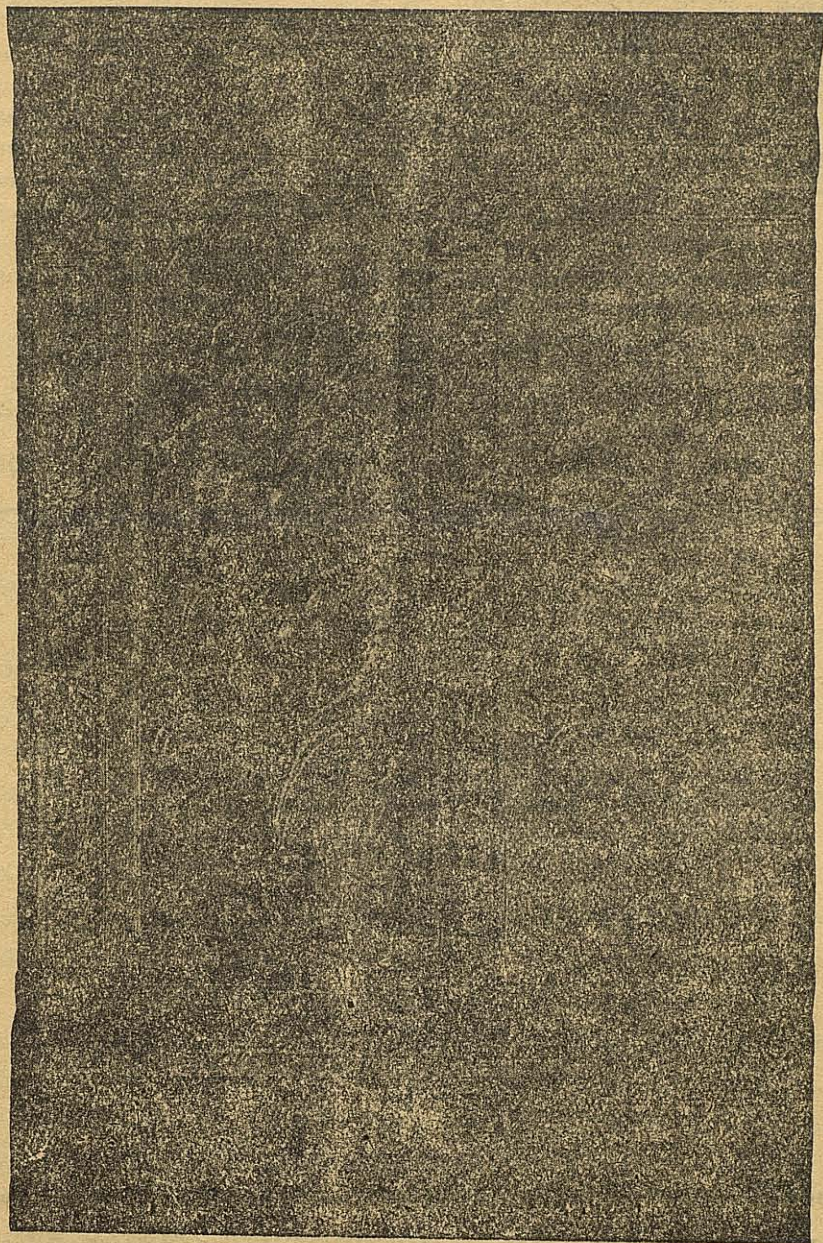
Lleida.

REVESTIMENTS DECORATIUS

well **DEKOR** *down*

DIMENSIONS: ALT 137 AMPLE III 5 C/M

Aplicació de l'URALITA a les Arts Decoratives

Reproducció de les talles Antiques de fusta en sos tons naturals

TIPUS D'ARRIMADER ESTIL ITALIA SEGLE XV

Adressen vostres demandes a URALITA S. A. Sucursal de Lleida Rambla Ferran, n.º 61 - Teléfon 207

CEREBRINO MANDRI

Verdadero específico
del dolor nervioso o
reumático, desapa-
reciendo por
rebelde, que sea.

Cura el dolor

de cabeza,
neuralgias
(Faciales,
Intercostales,
de riñones, Ciática) y las
molestias periódicas pro-
pias de la mujer

PREVENTIVO Y CURATIVO DE
LA GRIPE
NUNCA PERJUDICA

MANERA DE TOMARLO:

Para el dolor de cabeza, neurálgias diver-
sas, molestias periódicas de la mujer, una cu-
charadita disuelta en agua, una, dos, o tres
veces con media hora de intervalo. En el
reumatismo febril, una cucharadita tres o cua-
tro veces repartidas durante el día en la mis-
ma forma. En las enfermedades dolorosas
crónicas han de tomarlo ocho días de cada
mes en ayunas, y una o dos veces caso de
presentarse el ataque de dolor. Usado en esta
forma y siguiendo siempre el consejo del mé-
dico se logra vencer enfermedades dolorosas
arraigadas y aliviar siempre grandemente a
los enfermos.

Preparado por Francisco Mandri,
Médico y Químico Farmacéutico.

ESCUDILLERS, 6

BARCELONA

DISPONIBLE

Impremta Granada

de «LIBRERIA NUEVA»

Inauguració - Major, 32 - Lleida

Treballs comercials.

Impresos en relleu.

Lleida

Revista d'informacions i estudis.

Direcció i Administració: Carme, 6-2.^{on}

Preu 50 Cèntims

⊛ ⊛ No es retornen els originals. √ Dels treballs publicats en son responsables llurs autors. ⊛ ⊛

El fre, ben entès

Matar l'esperit és un treball fora de l'abast de l'home. Un fet humà, per contra, pot fer-lo canviar d'orientació.

Ens suggereix aquesta idea la densitat observada, de poc temps ençà, en la cultura catalana.

Aquesta, fortament enrobustida en els darrers temps, no podem creure que s'hagi produït seguint un procés normal d'evolució.

La Història ens diu com aquesta mena de processos son lents, i únicament trobem una densificació precipitada de cultura en les èpoques en les quals un fet humà obliga l'esperit a posar-se a l'aguait i a orientar-se.

Aquest fet, ocorregut suara a la Península, ha repercutit a Catalunya d'una manera totalment allunyada de la que hom esperava.

L'adveniment del Directori, ha produït a la nostra terra l'atjançament de les ments a les valors fonamentals, les que han vist augmentat el número d'afanyosos en palès benefici de la cultura nostrada.

Sense aquesta restricció governamental, el nostre esperit, inquiet de sí, haguera continuat esmerçant-se en les mil activitats que permetia l'època pre-directorial, esbravant-se en el baladrerisme, tan genuïnament nostre, moltes de les substàncies que, subjectes a la meditació i a l'encarrilament, haurien pogut ésser aprofitades i ben cotitzades en el mercat de les valors superiors.

Amb aquesta restricció, els nostres esforços i la nostra inquietut, no poguent-se escapar per les rames, cenyits al fre dictatorial, s'han aplegat i han enfocat llur dinamisme a la tasca del retrobament propi.

Amb una concentració d'aital naturalesa, una cultura se'n ressent ben tost; majorment si l'esperit que l'anima és secularment abrandat i menat per l'avidesa.

Aquest número ha passat per la Censura.

La qüestió religiosa

FA uns quants anys que a la premsa peninsular s'estila de dir que la qüestió religiosa ha passat de moda, que és un anacronisme al·ludir-la i fins sembla haver-se pactat un conveni fàctic mitjansant el qual els escriptors liberals no deuen dir-ne res mentre la dreta descreguda, però practicant i sense ideals, ve esmerçant diners i esforços en la tasca d'adormir les consciències, prou entelades per la manca d'institucions de cultura popular, de les quals, si alguna n'existeix, en fa motius de dominació, malversant els cabals provinents de les deixes ben intencionades a favor dels humils.

Ha sigut particularment la premsa catalana la més gelosa en seguir, donant-li major ressò, el corrent peninsular i, com deiem fa poc en aquestes mateixes planes, avui és exclusivament monopolitzada per orientacions retardatàries de les que no pot esperar-se'n gran cosa sinó manifestacions fanàtiques en tots estils com les que es donen a Irlanda o futurs *progroms* dels que han donat tan trista fama als polonesos.

* * *

I prou és ben cert que Catalunya no ho és terra de fanatismes. Motius històrics poderosíssims ens han posat moltes vegades enfront de Roma, particularment en èpoques medievals, aleshores que seguíem espontàniament la nostra via; i ni sisquere en aquelles hores negres de lluita en defensa dels martirs albigesos davant les espantoses i sanguinàries matances de Simó de Montfort, ni en les no menys perilloses hores de la croada papal contra el nostre país al temps del «Gran Rei», ni tampoc amb la

fatídica intervenció eclesiàstica al Parlament de Casp, origen i causa certa de tota la tragèdia catalana, el nostre país ha mancat als deures de serenitat davant d'un tan enorme problema.

No és pas que el poble calalà hagi portat el seu famós *seny* més o menys tradicional, a l'extrem de donar-se absent de crítica a la passió fervorosa com altra raça engolida pel *puritanisme*, nó.

Les dites populars, els contes llicenciosos sobre clergues i monjos de tota mena, les cançons de gresca de motius irrespectuosos per les coses clericals, son ben abundoses al nostre folklore, i la vertadera fe catalana està ben clarament mostrada, sense massa adhesions a dogmes ni capelletes, ni esglèsies ni sectes, amb aquell famosíssim adagi, fan estès per totes les nostres comarques:

«Fes bé i no fasis mal
que *altre sermó* no et cal»

* * *

Si altre desmentiment calgués a la falsa posició dels nostres actuals monopolitzadors de l'expressió estampada del nostre poble, en decidir estemporània i passada de moda l'eterna qüestió que abeurà Sòcrates amb la cicuta, aquí tenim les fetes de Mèxic.

Si aquestes es creguessin obra d'algun furiós obcecat abusant del poder, un Calles que prescindís de l'esperit popular, com solen fer els seus antagonistes de per ací, esmentem el telegrama de «La Publicitat» de fa uns dies i que traslladat al peu de la lletra, diu així:

«*El Debate* recull notícies d'Amèrica, segons les quals s'està desenroflant una

persecució religiosa a la República de l'Equador.

Han estat empresonats fra Rosend Vazquez i En Lluís Ortiz i En Rosalí Guerran, que l'acompanyaven en el moment que fou detingut.

Els PP. Mercedaris, Miquel i Albert Martínez estan arrestats al convent de Guayaquil, sota l'amenaça d'ésser desterrats si abandonen el local.

El convent de Dominics ha estat desallotjat per a destinar-lo a caserna, que avui ocupa el batalló de la Constitució.

També ha estat dissolta l'Associació de Joves catòlics que dirigien els jesuïtes.»

Per què serà? Per què aquesta dèria de persecució a l'Amèrica que havia entronitzat, no fa pas gaires anys, el Cor de Jesús?

Recordem, també, uns quants fets, de passada. No son els temps d'avui molt a posta per a insistir.

Des d'un periòdic de Madrid denunciava fa pocs anys Lluís de Zulueta una es-trafolària persecució d'una bona família de terres abuleses, si no anem curts de memòria, en la qual, per a presentar tots els caràcters típics, ni va mancar-hi l'aute de fé. Les víctimes foren uns llibres protestants que en un registre domiciliari totalment il·legal i irregular, havien sostret a la dissortada família, autoritats que actuaven en nom de governs anomenats a Espanya, liberals.

Els lleidatans tenim ben present la persecució de que fou víctima una il·lustrada senyoreta de conducta privada i pública exemplaríssima dins l'ordre moral, pel fet de portar damunt les espatlles el crim d'haver enterrat civilment als seus pares—d'acord amb la voluntat dels mateixos.

Esperem que vindrà dia que les coses quedaran ben aclarides per a posar-les

cada una al seu lloc, i no mancaran evidències malgrat l'interés que hi hagué per que l'afer quedés enterbolit.

* * *

Però, aquestes son coses passades. No cal furgar pas dins els arxius. Un dels singulars diaris barcelonins d'esquerra—no escrit, naturalment, en llengua catalana—reproduïa una lletra d'«El Liberal» de Bilbao, signada per Maria Angels de Anta, vídua d'Ernest Garcia, datada el 6 de juny prop-passat i dirigida al Sr. President del «Montepío de la Mujer que Trabaja», en la qual la senyora al·ludida, llevadora de la institució esmentada, presentà la dimissió del càrrec per a evitar coaccions i amenaces constants de destitució per tal d'obligar-la a afiliar-se al catolicisme, i també els seus fills, que per voluntat pròpia i del seu difunt espós estaven civilment inscrits al Registre de naixements, d'acord amb les lleis de l'Estat.

D'ella son aquestes paraules: «No passo per la vergonya de que, per raó del concepte que mereix a l'Església catòlica el matrimoni civil, els meus fills figurin per il·legítims en un registre parroquial, essent així que son legítims com a fills de legítim matrimoni. No ho consent ni la meva dignitat de mare ni el respecte que dec al que fou mon espós.

Seguiré defensant ardidament, sense claudicacions, el pa i la llibertat llur, junt amb la meva, i quan, ja mes grans, puguin discorre amb les seves llums pròpies, que s'adhereixin ells mateixos, lliurement, a les creences que els hi dicti llur criteri.

Aquest és mon deure. Accepteu, doncs, segons ço que tinc exposat, Sr. President, la meva dimissió. Endevino amb la complaença que l'acceptaràn els qui tan audaçment m'han escomés. En veure's deslliurats de la persecució contra mi iniciada, les de-

votes dames disposaràn de més temps en els seus precés per tal que acabi la persecució de que en altres països es creuen víctimes els catòlics».

* * *

Estem segurs que ço que antecedeix no servirà per a dur la serenitat al cor i al cap de les persones que convindria hi possessin més esment.

Més aviat contribuirà a agreujar-les. «*Quos Deus vult perdere prius dementat*»

Lectures

Loc temps enrera els dos grans rotatius catalans de Barcelona es complaven a registrar minuciosament l'expansió de les nostres lletres a l'estranger. Ignorem perquè hauran interromput aquest costum, que jutjàvem encertat.

Creiem, en efecte, del més alt interès, la volada dels nostres llibres Catalunya enfora. Un bon autor català, traduït a un dels grans idiomes mundials, és un campió d'apreci i estima per Catalunya en terres estrangeres.

Malauradament la llista d'obres catalanes incorporades als grans idiomes mundials no és pas gaire nodrida. Enlloc, cap esforç editorial persistent i continuat, destinat a omplir aquesta llacuna, ha tingut realització. Els nombrosos crítics i erudits catalanòfils escampats arreu del món, resten gairebé abandonats a llurs forces exclusives. Ningú no ha intentat coordinar i aprofitar llurs estimables capacitats en una obra sistemàtica d'irradiació catalana literària.

Inexorablement, fatalment, succeiràn les coses tal com el nostre poc *seny*, tan lloat, i les nostres passions ancestrals exigeixen.

I tot serà focar inuïlment «a rebato» pel foc que hem vist calar, sense fer res per tal d'evitar-ho, si és que no hi havem afegit llenya.

I aleshores no tindrà sentit cercar de qui ha estat la culpa.

CURIAL

E. Isern i Dalmau, — *A l'ombre des Oliviers* (Croquis de l'Empordà). — Traduit du Catalan par Luce Meyer. — París, Albert Messein, edit. 1927.

Mentrestant, aparicions aïllades i momentànies ens renoven la il·lusió d'aquesta magna obra. Es un veritable goig per un autor veure's tan exquisidament traduït com ho és el meritíssim prosista empordanès E. Isern i Dalmau en aquest volum que l'acreditat editor Albert Messein ha volgut oferir al públic de parla francesa. Nosaltres coneixíem en la parla original la producció de l'Isern i Dalmau i hem experimentat aquell goig com a cosa pròpia. I és que totseguit veieu en Luce Meyer una traductora que ha complert la seva tasca amb veritable amor i capacitació. Cap expressió forçada, cap vacil·lació us denunciaran la traducció: l'estil raja net i clar com en l'original. Aquelles mateixes qualitats que oportunament els crítics remarcaren en les proses de l'Isern i Dalmau—Recordeu, per exemple, el bell *Proleg* que l'eximi Salvador Albert posà a *Solada de contes*—les retrobeu sota el ropatge amb què les ha vestides les mans delicades i expertes de Luce Meyer. Resta intacta, igualment, la forta sentor empordanesa—i per tant de fonda catalanitat—

de les creacions de l'Isern i Dalmau. L'editor A. Messein, doncs, ha fet una bella ofrena al públic de parla francesa. Nosaltres, com a simples estimadors de la nostra literatura, ens sentim joiosos de veure'ns tan bellament representats.

J. M. Rovira i Artigues.—*Poemes d'Amor i de camí* (1920-1926. Pròleg de Josep Lleonart. Les edicions d'Art. Barcelona, 1927.

Heus ací un novell fent la seva aparició al camp de la lírica catalana. L'il·lustre traductor del *Faust* al català, Josep Lleonart, l'apadrina complascut amb un enfilall de saludables consells d'home que ja porta un camí fet.

Nosaltres acollim la producció d'aquest novell amb la viva curiositat que ens desperta tota nova guspira. Comprenem, fins a cert punt, la indiferència d'alguns envers les manifestacions de les generacions novel·les. Es realment difícil superar amb noves creacions la beutat de les grans obres que ens han llegat les generacions passades.

Amb tot, nosaltres no compartim aquest criteri. Del magne seguit d'obres immortals que marquen el pas de les generacions pretèrites per la Història, en rāja, en efecte, una font inestroncable de beutat augusta. Però l'home no ha arribat encara al límit de la seva carrera. Un anhel insaciable de perfecció l'empeny constantment a noves creacions. En mig d'ascensions i reculades va teixint la seva corona d'eternitat amb noves guspises, que interessin vinguin d'on sigui. Naturalment, però, que si aquestes guspises surten directament del nostre clos pairal, llavors la seva llum, enlluernadora o pàl·lida, ens sol·licita com a cosa pròpia amb els reflexos de misterioses afinitats.

Eren ahir—un ahir immediat—els versos d'un Tomás Garcés, d'un Carles Fages, d'un Melcior Font, d'un Rossend Llares... Son avui aquests *Poemes d'Amor i de camí* de Josep M. Rovira i Artigues que, a defecte d'arriscades gosadies de forma o de pensament, tenen l'encís de renovar-nos els perfums de flors que ens són estimades.

El poeta canta amb veu serena i vellutada la beatitud del paisatge. Ressonàncies de les veus més augustes de la lírica catalana moderna—Maragall, Salvador Albert, alguna volta Josep Pijoan...—se'ns fan paleses, omplint-nos el cor d'íntima alegria. Ressonàncies no vol dir plagi ni imitació servil: vol dir cantar dintre una mateixa correntia de sentiment. Plaguin als altres les coincidències amb veus estrangeres, reflexos a voltes de pur snobisme. A nosaltres ens és molt grat veure rebrotar els arbres plantats pels jardineros més excelsos de la terra.

Pocs neguits acusen els poemes de Rovira i Artigues i és ací on neix la única recança que sentim al contacte de la seva obra. Recança de que en mig les circumstàncies que ens envolten, sàpiga modular el seu cant tranquil i seré.

Alguna volta, però, veiem lleument alterada la seva veu i pensem si tal vegada sotà el seu cant hi ha una passió continguda, que no gosa esclatar. Més d'una vegada també—serà realitat, serà il·lusió nostra?—perdem la idea de que el poeta és un ciutadà embadalit amb el contacte de la naturalesa, i els seus poemes se'ns figuren els esplais íntims d'un altre *Llarg-de-camins* (oh personatge immortal de *La dama enamorada!*) romàntic i contemplatiu, gustador de l'encís inefable de les rutes llargues i llunyanes.

JESÚS SANZ.

*A l'entorn d'un gran savi lleidatà**Miquel Servet i la circulació de la sang*

So és pas una tasca fàcil, ni curta, la d'endinzar-se en la investigació històrica per cercar la veritat en la completa trama dels fets, desfigurats com estan, en sí i en llurs nexes respectius, per la llunyania del temps escolat. Es per això, car lector, que al agafar la ploma per escriure unes ratlles d'homenatge a la figura d'un gran lleidatà, Miquel Servet, crec obligat remarcar—boi demanant total disculpa— quan lluny està del meu ànim intentar, ací i avui, un treball de síntesi històrica a l'entorn de la figura de tan preclar varó, i no, certament, perquè no mereixi tal cosa l'il·lustre filòsof de Vilanova de Sixena, àns perquè la meua manca de competència en els estudis històrics, no em permet abordar una empresa tan alta, per grans que siguin els entusiasmes i la veneració que desperta en totes les consciències, l'obra científica, teològica i filosòfica, l'energia i fonrària de pensament, la ferma virior moral del home qui, primer que cap altre, afirmà la circulació de la sang, l'any 1546.

Miquel Servet, alias Revés, metge, filòsof, astròleg i geògraf, esperit inquiet i experimentador dotat d'una fortíssima capacitat intuitiva i d'una sorprenent facilitat d'assimilació, excel·lí en totes les disciplines que el polimorfisme magnífic del seu geni l'induí a conrear, i en tots els assaigs de sa activitat canviant i vastíssima, sabé posar-hi el segell indeleble del caràcter català, en l'època del floreixement nacional de la nostra terra i en els primers

temps de la seva decadència, ço es, la universalitat del pensament, l'absoluta entesa del caràcter, la perfecta tolerància enfront de les altres doctrines dissemblants i, finalment, l'excesiva confiança en la justícia dels homes.

Català de soca arrel—segons es despren de les investigacions realitzades per un altre metge, també català, esperit igualment inquiet encara que més superficial, en Pompeu Gener—és just i obligat que reivindiquem la glòria de llurs descobriments, tal com suara s'ha fet amb els primers navegants de les costes americanes, Colom i Cabot.

Un veritable estudi monogràfic i una investigació acurada, els hi son deguts, pels historiadors i erudits catalans, a un pensador tan remarcable com aquest i que resta quasi desconegut de llurs compatricis i del món, malgrat que son descobriment de la circulació de la sang, atribuït avui encara per molts autors al anglès Harvey, ha estat prou perquè aquest, afanant-l'hi el lloc, frueixi d'un renom mundial.

* * *

Nasqué Miquel Servet, l'any 1511, a Vilanova de Sixena, població que si bé avui pertany administrativament a la província d'Osca, era en aquell temps catalana, dintre la circumscripció territorial de Lleida, tal com, avui encara ho és, per totes les qüestions religioses que depenen del bisbat lleidatà.

Servet fou doncs català i conegué, de més a més, perfectament el nostre idioma

com prou bé ho demostra el fet que servís d'interpret al bisbe de Paulmies, de Perpinyà, en les relacions que aquest sostenia amb els prelats i senyors de Provença i Narbona «parce qu'il etait maitre en cette belle langue et la parlait a merveille». I res no vol dir, que en alguna de les seves obres firmi «Miquel Servet, alias Revés, ab aragonía hispanum» perquè en aquell temps - regnat de Carles V—la corona d'Aragó, assimilada al regne de Castella per Ferràn i Isabel els catòlics, contenia dintre seu les terres d'una i altra banda del Ebre, des de la mediterrània fins els confins extrems del veritable Aragó. El mot «hispanum» és també comprensible tenint en compte que Servet, abans dels 20 anys, data en que va publicar son primer llibre «De Trinitatis erroribus», en el qual ja parlava de la circulació de la sang, havia recorregut més de mitja Europa agregat al sèquit de l'Emperador Carles V.^e i assistit al coronament del mateix a Bolònia.

El pseudònim de «Michel de Villeneuve, étudiant de Navarre», i el seu suposat origen de Tudela, no foren res més que un recurs de que es valgué el nostre savi, per escapar de l'inquisició francesa en el procés que aquesta incoà a Vienne. Això quedà ben aclarit en l'interrogatori que se li va formular a Ginebra, abans de la seva mort, el 24 d'agost de 1553, on va declarar «qu'il est de Villeneuve natif, au Royalme d'Aragón et de son nom il s'apelle Servet, aussi Revés; que son père etait notaire.»

Podria, certament, quedar algun dubte sobre la possibilitat de que aquesta Villeneuve, declaradà per Servet no fos l'abans dita Vilanova de Sixena, però, afortunadament no és així, car en aquest lloc de la conca del Cinca existí, en els segles XVI i XVII, tota una generació d'homes il·lus-

tres que portàren aquest cognom i perquè, a més, ha sigut possible trobar, en el Reial Monestir de Vilanova de Sixena, pergamins i escriptures firmats per un tal «Anthon Serveto, álias Reves, habitan en el lugar de Vilanova de Sixena, et per autoritat Real Notario público...» que fou, indiscutiblement, el pare de Servet, puix no solament coincidía amb ell en el cognom principal i en la professió atribuïda al seu pare pel màrtir de Calví, ans també en el motiu de Reves. Més persi això fos poc en el procés de Ginebra, Servet declarà que la seva família «sont chrestiens d'onciemare race et vivant noblement»; ara bé, precisament en l'església parroquial de Vilanova de Sixena, es troba un altar amb un retaule que diu porta la següent inscripció: «este retablo mandaron haser los magnificos seniores Catalina Conesa, infançoná viuda i su hijo Mossen Juan Serveto de Reves, clerigo infançon, rector de Poliñino. Acabose a XXVII del mes de Augusto año de DXXXXXVIII» i tot indueix a creure, que l'altar i el retaule, construïts l'any 1558, son un monument expiatori erigit a la memòria de Miquel Servet per la seva mare, la infançon Conesa i el seu germà Joan. Aquesta tesi sembla tant més versemblant quan que, el pare de Servet, és probable que morís poc després del seu fill, perquè l'any 1554, en Pere de Làx, un altre notari, signava ja les escriptures del Reial Monestir.

De la mixtificació o castellanització del cognom Servet o Serveto, no cal ni parlar-ne perquè és la mateixa produïda per l'idioma castellà, en quàsí totes les paraules acabades en t. Així el català «complet» fa en castellà «completo» etc.

La catalanitat de Servet apareix doncs com indubtable i la seva filiació familiar al cap de més de 400 anys, sorgeix d'una manera clara i categòrica presentant-lo

com un «infanzon» de noble família anomenat Miquel Servet i Conesa, Revés de renom i de caràcter—per herència que no es limità al motiu—com ho demostra abastament l'enteresa d'ànim amb que preferí la mort en la foguera, abans de fer claudicar la seva consciència.

* * *

Quan Miquel Servet vingué al món l'Europa s'extremia en el xoc de dues tendències espirituals radicalment oposades: el Renaixement i la Reforma. D'una part el clam alliberador dels esperits que, escapant de les tenebres de l'edat mitjana, cercava el retorn als dies feliços de l'antigüitat clàssica, dintre la concepció panteista de la vida, i enfront d'aquesta concepció del món, profundament humana, el criteri místic i rígid dels ultra-creients catòlics que, amb Torquemada, els autes de fé inquisitorials i l'espionatge del Sant Ofici reclamaven la sotsmissió íntegra, absoluta de les consciències a l'autoritat inqüestionable de Roma, i en el bell mig de les dues tendències, discrepant de tots, com un terrible tercer en discòrdia d'opinió i de causa, la Reforma: Luther a l'Alemanya, Calví a Suïssa i França.

Esperit inquiet i agudíssim, d'una intel·ligència subtil, hereu d'un noble llinatge i nascut entre les parets rublertes de llibres del Reial Monastir de Vilanova de Sixena; fill, a més, d'un notari que en aquells temps sobre tot, deu considerar-se com home de cultura preminent, en Miquel Servet, sentí des de la seva infantesa una intensa vocació pels estudis filosòfics i per les investigacions científiques.

Als 14 anys d'edat posseeix el llatí, el grec i l'hebreu, i a 16 anys establí coneixença i amistat a Barcelona, amb en Joan de Quintana, conceller i confessor de l'emperador Carles V^e el qual, atorgant-li una

plaça de Secretari, el feu viatjar amb la Cort, com un veritable príncep, per tota Itàlia, permeten li aquesta venturosa circumstància—preparat com ja estava per la seva estada anterior a la universitat francesa de Tolosa, l'any 1528—de completar els seus coneixements científics en el ram de la medicina, mitjantçant l'estudi que feu dels ferits i dels cadàvers haguts en les campanyes imperials. Però, assedegat, com estava de totes les idees, no podia restar insensible en la formidable controvèrsia establerta entre la intel·lectualitat més florida del seu temps, per tal d'establir la filosofia de les veritats eternes i endut per la corrent religiosa dels debats, estudia els evangelis, es relaciona amb Melancton lloc tinent de Lhuter el qual havia definit la doctrina protestant en el seu «Loci communes rerum theologicarum», i s'entrevista en la ciutat de Basilea, amb el reformador Juan Hausschein, de sobrenom Acolampadius, culminant aquestes converses i els seus estudis sobre les religions i sistemes filosòfics ortodoxes i heterodoxes, en el seu famosíssim primer llibre «De Trinitatis erroribus», que els pastors protestants impediren d'imprimir en les premses del llibreter Conrad Bus, a Basilea, i que finalment pogué estampar a Hagenau (Alsàcia) l'any 1531, a 20 anys, per obra i gràcia del afectuos interès de l'impressor Joan Setzer.

Des d'aquest moment la fecunda intel·ligència de Servet, sa genial intuïció i la poderosa facultat assimiladora del seu esperit el llancen sense treva ni repòs, en plena batalla intel·lectual cercant, amb exemplar constància, el progrés de les diverses disciplines científiques que conrea. I així el veiem l'any 1534 acabar els seus estudis mèdics a la universitat de Lyó i concretar poc després, a París, l'any 1537 les seves investigacions sobre l'art de guarir,

amb el tractat de «De Syruporum Univer-
sa Ratro» que obtingué un èxit sorollós a
la capital de França.

La seva fama com a metge, primer a
París i després en el Delfinat, fou presta-
ment tan gran, que congria contra ell les
envejes i els odis dels roins que li dema-
naven la pena de mort i el turment del
foc. El parlament francès es reuní per
examinar les acusacions que contra ell es
formulaven per la publicació del seu llibre
«Apologètica desceptacio pro Astrologia»,
el 18 de Març de 1538 i el declarà lliure de
tota inculpció. Calví i el seus, perderen
en aquestà ocasió la partida que havien
de guanyar 15 anys més tard a Ginebra.

A la Institució Cristiana, seca i freda,
del fanàtic Picard, en Servet oposà la seva
«Cristianismi Restitutio» llibre magne on
va resumir tota la seva sabiduria i que
aparegué l'any 1553, proclamant la resti-
tució de l'ideal cristià a les seves fonts ori-
ginàries de l'evangeli de Sant Joan i del
cristianisme helènic. El llibre de Servet,
superior a totes llums al de Calví, provocà
en aquest un odi a mort contra el filòsof
català, induït pel temor que aquest pogués
arrebassar-li la seva influència, odi que
acabà amb el crim de Ginebra, el dia 27
d'octubre de 1553, en el qual trobà la mort
el genial investigador de Vilanova de
Sixena.

En efecte el dia i anys dits, en Miquel
Servet fou cremat viu, junt amb el seu
llibre «Cristianismi Restitutio» i en la
fondalada de Champel, en el lloc conegut
pel nom de «Sot del butxi». Espanta i
horroritza considerar a quins errors i
crims pot conduïr la passió desenfrenada
dels homes i l'eixorc fanatisme de les idees.

Sortosament, l'obra d'en Servet pogué
sobreviure al gran filòsof i el crim calvi-
nista no pogué evitar que les idees i desco-
briments del savi català, arribessin a la
posteritat, puix alguns exemplars de l'obra

cabdal escaparen de les flames i poden
ésser consultats encara pels estudiosos:
un a la Biblioteca Nacional de París, altre
a la Imperial de Viena, un tercer a la Uni-
versitat d'Edimburg (aquest exemplar so-
carrimat per les flames i amb 16 pàgines
cremades) i possiblement més d'un a la
Biblioteca Vaticana.

Aquests exemplars tenen una impor-
tància històrica i científica extraordinària
perquè amb ells es demostra, en el llibre
V pàgina 170, com en Servet, 75 anys
abans que l'anglès Harvey, havia ja des-
cobert la circulació de la sang, comprés
l'importància de la funció respiratòria i
atribuït a les distintes cavitats cardiaques,
així com a les venes i artèries, el paper i la
importància que tenen en la mecànica de
la circulació sanguínia.

Però Servet, condemnat i cremat per
heretge, orfe d'amics i sense cap partit po-
lític o religiós que sostingués les seves
doctrines, es veié postergat injustament
per la fama del anglès Harvey qui, amb
son llibre «De circulacione sanguinis, et
motu cordis», s'endugué la glòria del des-
cobriment realitzat pel savi de Lleida.

I com que aquest és, per si sol, un te-
ma tan suggestiu com important, val bé
el treball de que el tractem, per separat,
en un segon article.

JOSEP A. TRABAL.

BIBLIOGRAFIA: Servet. — «Reforma contra renacimien-
to», Calvinismo contra humanismo, per Pompeu Gener,
1911, editorial Maucci.

— La découverte de la circulation du sang. Docteur Char-
les Richet en la Revue des deux Mondes, n.º de Juny 1879.

— Michel Servet selon ses plus recents biographes, en la
Revue Historique, par Mr. Dardier 1879.

— Histoire d'un livre: Michel Servet et la circulation pul-
monaire, par le Dr. Aquiles Cherean. Paris 1879.

— Portrait-caractere de Servet pel Dr. Tollin de Magde-
burgs, traducció francesa de Mm. Pichera i Dardier.

— Les principes directeurs de la Chirurgie contemporaine
pel Dr. F. Cathelin, Paris, J. B. Baillière 1921.

— L'evolution de la Chirurgie pel Dr. Paul Lecene, Pa-
ris, Ernest Flammarion, 1923.

— L'hypertension arterielle pels Mrs. Camile Jean et An-
dré Finot, Paris, Ernest Flammarion 1926.

— Historia Universal. César Cantú.

Èfemèrides Lleidatanes

13 d'Agost de 1391

*Motí a la Ciutat contra els jueus i saqueig
- del "Call" o barri on aquests vivien -*

RECONQUERIDA Lleida del poder dels sarraïns, l'any 1149, els jueus que l'habitaven junt amb els sarraïns vençuts, foren respectats així en llurs creences com en llurs costums, a condició de recloure's tots plegats en un barri, essent-los-hi permesa l'existència de sinagogues, llocs d'enterrament, comerços, etc.

Aquests barris eren coneguts a Catalunya amb el nom de Calls i també Juderies o Aljames. A Barcelona i altres poblacions catalanes encara es conserva el carrer del Call. (1).

A la nostra ciutat, la primitiva Juderia no estava pas situada en l'estret carrer d'aquest nom, que es troba al extrèm del nomenat del Seminari o Costa del Jan, ans bé cal assenyalar-lo entremig dels carrers de Turull i d'En Olius (2) travessies, ambdues, del actual carrer del Carme, on hi havia dues torres fortificades dites de don Jaume, per haver-les fet aixecar Jaume I el Conqueridor. Entremig d'aquestes torres hi havia el portal d'en Olius el qual donava accés a la Juderia.

Els historiadors entenen que en l'actual carrer d'aquest nom hi podien haver estat els jueus, darrerament, en el període de

llur decadència, ço és, poc abans de l'any 1492, en que els reis Catòlics decretaren l'expulsió definitiva dels hebreus.

Les noves més antigües que d'aquests tenim a la nostra Ciutat, daten de l'any 1248 en que el rei D. Jaume atorgà amb caràcter general per tots els del reialme d'Aragó, privilegis molt avantatjosos per tal d'evitar les injustes persecucions de que arreu eren objecte.

El decret que porta data 9 de novembre de l'any de referència, fou expedit a Lleida i en ell es concedeix als hebreus, entre altres coses, que puguin comprar i vendre als cristians, lliurement, tota mena de queviures; que puguin fer de curtidors, ofici que els hi estava prohibit; que no es puguin canviar de lloc llurs cementiris; que no els hi sigui obligació l'escoltar sermons de predicadors cristians; que ningú pugui entrar en llurs barris en forma tumultuosa; que no se'ls apliqui cap innovació sense ésser primerament oïts i jutjats; assenyalar-los-hi l'interès màxim dels presbiteres que facin i que les carns mortes al seu estil siguin solament venudes a les Juderies.

Més endavant, en sínode celebrat pel bisbe Guillem de Montcada, càrrec que desempeñà des de l'any 1256 a 1271 en que morí, s'acordàren mesures rigoroses contra els jueus, imposant pena d'excomunió i privació de sepultura eclesiàstica a les dones cristianes que criessin els fills dels jueus i a totes aquelles que s'emplees-

(1) El mot Call pren l'origen de la veu llatina *callis* de la que n'eixí la castellana *calle* i la catalana *carrer*.

(2) No, Nolius com diu equivocadament el rètol.

sin a son servei o que en llurs malalties cridessin els seus metges, prenguessin metgies seves o es banyessin amb ells.

El decret de Jaume I caigué en desús, car a darreries del XIII^{en} segle eren tantes les prohibicions que planaven sobre els hebreus que gairebé no podien sortir de llurs barris sense correr el perill d'ésser castigats.

No podien comprar cap vianda sense anar proveïts d'un bastó per anar assenyalant amb ell ço que volien comprar i que no podien tocar amb les mans fins després d'haver-ho pagat.

L'onze d'abril de 1436, el Consell General de la ciutat acordà que cap jueu pogués anar pels carrers sense un distintiu perquè tothom hagués coneixement de que ho era. Aquest distintiu consistia «en una roda de drap groc o vermell de grandària de un pà de sal i aquell senyal tenint cosit en la roba». Després el Consell assenyalà les penes als infractors d'aquesta disposició, en la forma següent: «E si nengun juheu o juhia o moro o mora o moratells o moratelles seràn atrobats sens los dits senyals que quiscuna vegada encorreguen en pena e ban de deu lliures jacqueses o de vint açots rebedors en la dita forma de la qual pena, ni ban, amor ni gràcia nols puxe esser feta.»

Aitals persecucions eren gairebé sempre injustes, com així ho entengué el rei en Jaume al dictar ses prerrogatives a favor dels hebreus, puix si bé és cert que en algunes ocasions feien pública ostentació de llurs creences ridiculitzant els actes del culte catòlic, eren, per contra, gent molt experta no solament des del punt d'albir de les transaccions i negocis comercials, als que hi eren tan aficionats, ans encara en les arts i les ciències.

Un exemple palès de llur llestesa el tenim en la brillant actuació del metge i as-

trònom lleidatà Crexhas-Abiabac, rabi dels jueus d'aquesta comarca, qui el dia 11 de Setembre de 1468 guarí la catarata de l'ull dret del rei de Navarra i Aragó, don Joan II amb tanta fortuna, que el monarca exigí la mateixa operació a l'ull esquerre el qual fou igualment tornat a la visió al cap d'un mes just de la primera operació.

Per altra part els hebreus de Lleida estaven molt ben organitzats i hom creia en llurs riqueses. Dins de son Call únicament manaven ells mitjançant un Consell elegit entre tots, els acords del qual eren severament complimentats. Pagaven a la ciutat les contribucions que aquesta els hi assenyalava des de la Pahaeria. Aquestes contribucions pujaven a principis del XIV. segle, 2000 sous jacquesos i l'any 1383 fins a darreries del segle, arribaren a 8000.

* *

El 13 d'Agost de 1391, havent rebut els cristians lleidatans insults i escarnis provinents dels jueus, promogueren un motí al que s'hi ajuntà la ciutat tota per tal d'escometre els habitants del Call.

El poble, enardit, entrà violentament a la Juderia i assaltant les cases dels hebreus es lliurà a un saqueig sense fré, deixant els dissortats jueus materialment despullats de tota cosa estimable. I si això no fos prou, moriren degollats en aquesta repugnant jornada 78 habitants del Call (1).

Restablerta la pau, els hebreus que pogueren salvar-se, tement noves agressions

(1) Coincidint amb el motí de Lleida, a Barcelona se n'hi descapdellava un altre exactament igual; hom podia creure que ambdós obeïen a una mateixa ordre. A Barcelona els pertorbadors assaltaren el «Call major», fent una sagnant degolla i no deixant cap comerç per saquejar. Aquests fets, però, foren punits per don Joan I rei d'Aragó, jutjant els caps de motí, quinze dels quals foren lliurats al butxí. La Història no diu si a Lleida es feu igualment.

populars, s'acolliren al sagrament del baptisme i transformaren en església cristiana llur sinagoga, al redós de la qual hi obriren el nou cementiri.

Probablement, els jueus de Lleida, ja refets del desastrós motí, passat un cert temps, canviarien la residència de l'antic Call al actual carrer de la Juderia.

Un segle després, decretada pels reis Catòlics l'expulsió definitiva dels jueus de totes les terres d'Espanya, els que hi havia a Lleida abandonaren la ciutat el dia 20 de Juliol de 1492, uns pel riu i altres per terra, en direcció a les costes d'Àfrica i Palestina.

LLUIS MONTULL.

Una conversa amb

Joan Santamaría

Es amb gran plaer que donem avui al públic aquestes notes, fruit d'una conversa amb el popular novel·lista Joan Santamaría, lleidatà, que ja fa dies truca a les portes de la immortalitat.

Tot ço que escriu En Santamaría te la valor d'una emoció cent cops excelsa, enllaçada amb una forta originalitat. Les nostres hosts literàries se'n han adonat ja prou i ben be van a buscar en les produccions de l'autor de «La filla d'En Tartari» les ensenyances més efectives.

Quaranta anys! Si a aquesta edat ja s'ha arribat a l'altura d'En Santamaría, calculeu ço que es pot arribar a fer, sobre tot tenint en compte que dins de l'escriptor hi ha els gèrmens de cent obres gegantines.

Modest, infadigable, enemic de les exhibicions, com tots els grans homes, en contraposició als que passen la seva carcassa fastigosa amb un enlluernament de gegants de festa major, molt vistosos per fora i del tot buits per dins, En Joan Santamaría és avui l'orientador i definidor d'una nova escola literària, basada en la sinceritat, que a voltes vol semblar re-

lliscosa, però que sempre té, als ulls dels que hi saben veure, l'eficàcia d'una màxima moralitat.

I comença la conversa, que per la nostra banda és sols interrogació.

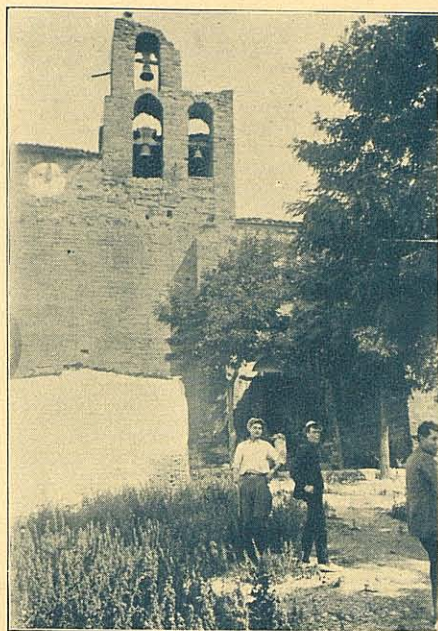
—Quines obres prepara?

—En la propera tardor sortirà un volum d'«intervius», titulat «La nostra gent». En ell es presenten diverses personalitats catalanes. Clar que aquestes «intervius» son imaginàries.

A primers d'any sortirà una novel·la de més dimensions que totes les publicades, sots el rètol «Adam i Eva». Serà una novel·la de passió, de joventut, on hi dançaràn els drames de la vida d'una manera realíssima, profundament humana. Hi tinc posades totes les esperances.

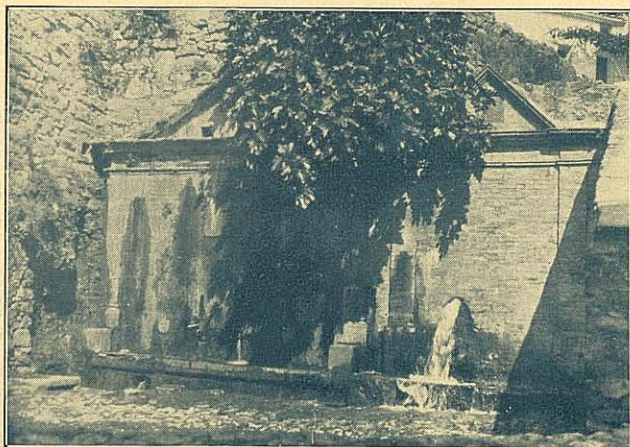
Les «Visions de Catalunya», publicades a «La Publicitat», amb deu més, estàn ja lliurades a l'editor i sortiran per allà al Novembre. Aquest serà el primer volum, contenint les visions de la Catalunya nova. El segon volum, contenint les de la Catalunya vella, apareixerà a la pròxima primavera. D'aquests volums se'n farà un gran tiratge, amb preus econòmics. Serà la manera de que tothom els pugui co-neixer.

LES EXCURSIONS

VILANOVA DE MEIA. — Campanar romànic de l'esglèsia principal.

Foto: ALMACELLAS.

Font de Vilanova de Meia.

Foto: GIGÓ.

Creu de terme de Sta. Maria de Meià.

Foto: Gigó.

VILANOVA DE MEIA.—Espadat del camí de les mines.

Foto: Gigó.

— El seu primer article?

— Va ésser publicat a «Joventut» de Barcelona, que feien, entre altres, la «Victor Català», En Zanné i En Pujolà.

Era una mena de psalm a la festa major. Les meves múltiples activitats, entre les que hi figura l'exercici de la carrera d'advocat, no em deixen temps per a col·laborar en els periòdics, encara que no cal dir que segueixo totes les campanyes que hi son fetes, d'acord amb la meva visió complexa de totes les activitats nostres.

— La seva opinió sobre els actuals corrents literaris?

— Es fa, ara, una bona feina. Les novel·les nostres tenen una pasta real, humana a tot ser-ho, que abans no tenien, sortint d'aquell encàrcament literari que moltes voltes no ens deia res. En aquest sentit crec que, ara, la prosa està per damunt de la poesia, a Catalunya.

—...?

— Sí; les «Visions de Catalunya» vindran a ésser com una mena de portic als episodis catalans, la sèrie dels quals apareixerà a mesura que les circumstàncies ho permetin. En tinc ja catorze d'acabats, corresponents a catorze grossos volums. Així com les visions són un cant sentimental a la terra catalana, els episodis seràn una exaltació als fets més culminants de la nostra raça. D'aquests episodis n'havia de sortir ja un titolat «De Cardona a Girona», en l'«Anuari dels Catalans».

— Quina ha sigut l'emoció més gran de la seva vida?

— Vaig tenir-la amb motiu del neixement del meu primer fill, ocorregut quan la publicació del meu primer volum de «Narracions extraordinàries». Fou coetani, doncs, poguent acoblar els dos fills, el de la sang i el de l'esperit. Magnífic parió a dins de la meua vida!

El meu desig més gran és fer una no-

vel·la que canti l'horta de Lleida, que al meu entendre, és la més bella de Catalunya. Alguns ho han fet en poesia. Jo ho faré en prosa, amb personatges de carn i ossos, que accionin i parlin i cridin i comoguin i arribin a l'ànima, com a figures vivents d'aqueixes terres escollides on jo he nascut, d'aqueixes terres que tan estimo.

— Alguna anècdota?

— N'hi puc dir una, de verament lleidatana. Tenia vuit anys. Els meus pares eren a Montserrat. Fou al sortir de l'escola de Sant Jaume, regentada per En Carmel Izquierdo, a qui venero amb tota l'ànima.

Uns companys em van dur a caçar sargantilles a la Mariola. Era, això, a la migdiada, un dia xafogós d'estiu. Ens varem engrescar i ens vam tirar a la clamor. Mentre jo m'estava ofegant, els demés companys van marxar, i un pagès em va treure, portant-me a casa. Tots es creien que alló em costaria la vida.

* * *

Hem fet aquestes notes al pati de l'«Ateneu Barcelonès».

Prop de nosaltres, hi havia un grup de literats, representatiu de l'actual moviment literari de Catalunya.

Hem aprofitat una estona que tenia lliure En Santamaría, després de deixar-lo un editor que li parlava de la segona edició de «La filla d'En Tartarí» i amb l'estudi fresc de dues causes en que intervé aquests dies.

Amb l'encís de les seves paraules sempre atinades i de les seves concepcions justes i humanes, encaixem amb el gran novel·lista, esperant llurs noves fruitades, cada dia més vigoroses.

FERMÍ PALAU CASELLAS.

Barcelona, Juliol de 1927.

Llibres i Revistes

Clarors. = J. Estadella Arnó

ANEU a saber que és mes dolorós, si cantar amb senzillesa o traspuant les complicacions del món interior.

Lo íntim exigeix una major justesa d'expressió, i aquesta, per tant, s'ha d'apreuar passant per la tortura i el dolor irremediabls del poeta.

L'extern, per contra, és menys precís en aquest sentit. L'objecte, per tal com no té la naturalesa subtil del subjecte, pot ésser dit d'una manera correcta emprant menys quantitat de justesa.

Ocorreix, però, que els poetes que podríem dir-ne objectius, s'entesten, a voltes, en dir l'extern tan repujat de tons i tan carregat de matissos que arriben a empal·lidir i desvirtuar l'objecte.

Ço que en un poeta subjectiu fora fins a cert punt tolerable, en un poeta objectiu no te perdó.

Si per dir les coses de dins, és preferible la claredat, no ha d'esser-ho molt més per dir les de fora?

L'Estadella és un poeta mes aviat extern; canta preferentment l'objecte. Es, però, un poeta nítid; no comparteix l'equivoc de l'enfarfec i les complicacions.

Canta amb la deu neta i fresca. Això ho dona solament la claredat.

I ara som de bell nou al començament d'aquestes ratlles: Estàn exemptes de dolor aquesta netedat i aquesta frescor?

Molt lluny d'això. Si compartim el criteri de que l'Estadella és un poeta dolorós no és precisament perquè el dolor campi a flor de pell de llurs versos, ans

per la forma amb que aquests han estat concebuts.

El dolor de l'Estadella és quan congria; després ja ha passat; un cop plasmad el vers, el dolor no se li coneix. Ell mateix s'esforça en que no se li conegui. Llegint «Clarors» hom hi troba una munió de composicions planes i llisquentes que semblen dites totes d'un raig.

Ací, ve a tom allò de la difícil facilitat.

Els avencs de l'ànima, les zigues zagues psicològiques, ja hem dit que no son el fort de la vena poètica de l'autor de «Clarors».

Cal només encetar el llibre i ell mateix ens ho diu:

Clarors, clarors, rialles de Natura.

La seva musa la «cerca folla d'enamorament» i vola

I canta les albes matineres

i s'abeura en la flama de les eres

i s'embriaga fruiterars endins

I sobta la rubor de les fadrines

I s'emmiralla en la blancor de lluna
del tímida regatell i del bassol,

I s'endinza per torres i masies

Aquestes clarors que invoca el poeta perque fan

... amable la caverna obscura
on sojorna i panteixa l'esperit

son les mateixes que il·luminen el llibre.

Hi son esparces unes amb aire ingenu, altres amb aire picardiós i les més amb un nítid sentit purament descriptiu.

Tenen, però, totes elles, aquella frescor i aquella plaent sonoritat que a manca de

redundàncies i llampegueigs metafòrics, posa sempre l'Estadella en la seva obra.

De tant en quant, raja l'escata d'argent d'una frase com és ara aquesta:

Una lluerna es veu fulgí
com una gota de matí

O bé:

Creua els aires l'alosa matinera
i esqueixa amb l'ala la blavor del cel.

I torna de bell nou a la blanesa d'expressió, sense nusos, sense deturpiments, amb claredat de concepte i fina ductilitat de llengua.

L'argilosa Lleida, hi és reflectida en el llibre del Sr. Estadella potser amb el regust d'uns anys que el cor del poeta, aimant de la tradició, no ha vist escolar.

La pàtina de modernitat assolida, visible sobretot en la part plana de la ciutat, és indubtablement un guany no solament d'aparença sinó real.

El poeta hi veu, però, un amanerament, que damna, amb la finesa, una punta irònica, d'aquests versos

i es posa capell,
la carn s'emblanquina
i es penja un joiell
al tou de la sina!!

Oh, si m'escoltés
que fóra bonica
vestida no més
de pagesa rica!

Per contrà, la pinzellada descriptiva de la «Plaça de l'Ereta» per bé que una mica enyoradissa, diu l'encís d'un dels recons de la nostra ciutat mes típics i més evocadors.

L'horta, aquesta maragda immensa que enjoia Lleida, ha posat també frases sucoses a la ploma de J. Estadella.

Es digne de remarca «Guitant el renc» puix expressa en aquest sentit tota la ufanor gemada i acolorida de la nostra horta curulla de tots els fruits i encara d'aquell tan típicament nostre,

de l'arbre vell i fondós
de la raça, llum de l'horta,
far lleial i lluminós

que pels mars d'aquesta vida
mena la nau del pagés;
la torrera, flò exquisida
entre burxes i esbarzers.

La torrera, en qui el poeta veu la síntesi de la nissaga lleidatana i a qui dedica una de les volades líriques mes reeixides del llibre.

No volem acabàr aquestes ratlles sense assenyalar la complaença amb que havem llegit «Clarors» i el guany considerable que ha vingut a avalar, amb aquest llibre, l'autor de «Campànules».

RAMÓN XURIGUERA.

Cluny dels ulls

—La senyora diu que no el pot rebre: avui no és el seu dia: està a punt de sortir, digué un criat correctament vestit.

—Digui als senyors que necessito veure'ls; que he de veure'ls avui, ara mateix, insistí en Carles.

—Jo no sé...—digué, dubtant, el criat—si dec...

—Digui als senyors que soc l'amic del senyoret Lluís.

El to imperatiu d'en Carles s'imposà als dubtes del criat, el qual, després d'una profunda reverència desaparegué per entre els plecs d'un folgat cortinatge.

Ràpidament en Carles es feu càrrec de l'ornamentació de la saleta on esperà breus instants. Una barreja de mobles d'estil anglès de l'època d'Elisabet amb alguna caixa gòtica catalana mostrava un gust sever i depurat. Les parets, vestides d'arrambadors de noguera a l'alçària de les amplíssimes portes, deixaven en llur part de dalt l'espai just per a emmarcar un fris de tapisseria de Beauvais amb escenes de caça. Una ampla vitrina ornada de puntes, ventalls i tabaques esmaltades, posava un esclat de riquesa en aquella cambra rublerta de severitat i en la qual dominava un amplíssim sofà rodejat d'esbelta sillons. L'indret semblava a propòsit per a debatre-hi qüestions d'interessos o per a fer-hi consultes legalistes.

En Carles no havia pas acabat de fer el seu inventari imaginatiu, quan per entre els cortinatges aparegué Na Clara Eugènia, alta, esvelta, extraordinàriament pàl·lida, enfundada en un esplèndid *kimono*. Els seus ulls pregons, brillants, haurien fet pensar en un esclat de joventesa si el

lleu argentar d'uns rulls sedosos no ho hagués desmentit.

—Perdoni—digué en Carles contemplant la seva vestidura casolana:—m'havien dit que anava a sortir, i sens dubte l'hauré molestada.

—Quan he llegit la seva targeta,—digué Na Clara Eugènia com si parlés per a ella mateixa—he sentit el doble desig de conèixer a vosté i de no voler veure'l. En Lluís me n'ha parlat tant, de vosté! Sé que s'estimen com a germans, i per això mateix no volfa rebre'l, perquè comprenc que ha de venir a mi com a enemic.

—El que vosté em diu m'aplana el camí i m'estalvia uns moments aspres i ingrats. Ja veig que la seva clara intuïció li fa sentir el motiu que em porta.

—En Lluís em digué que vosté s'havia assabentat del que... hi ha... entre ell i jo.

—Sí, sí senyora.

—I... no m'ha estranyat la seva visita. Vosté dirà, doncs.

—M'estimo en Lluís, i sento una profunda veneració per la seva esposa, tota bondat. Es mereixen una felicitat que fingueren i que poden perdre per un sempre més. Vinc a vosté sense cap dret i sense voler fer absolutament cap amenaça: vinc a pregar-li que posi una fi a aquestes relacions que son un perill per a ambdós, sense que puguin mai ésser font de felicitat completa per a ningú.

—I vosté ve a dir-me-ho a mi?

—Senyora, vinc a vosté perquè és la més forta. En Lluís és feble: és una joguina a les mans de vosté. Vosté, senyora (i dispensi la cruesa de les meves paraules), és una dona refinada que, lassa de benes-

tar material, apeixada per totes les riqueses, cerca una nova fruïció en unes fingides amors envers un home fort físicament, i moralment, però amb cor d'infant. Aquest home té una família i s'ha de guanyar la vida, es deu a ells, i ha de servir l'equanimitat de la seva ànima per portar el timó del seu negoci i per no oblidar els seus deures d'espòs i de pare. Obligat a lluitar per la vida des d'infant, desconeix totes les falsies de la gent desvagada. D'esperit noble i sincer, creu en vosté, sense adonar-se que ha caigut a les xarxes subtilíssimes d'una aranya que l'ofegarà per fruitir-ne uns instants i llançar-lo després d'haver satisfet les seves passions.

—Què poc que em coneix, Carles!

—Aquest poc que conec de vosté em diu prou bé com és feta tota vosté. Dona frívola, lleugera, que la sort ha deslliurat dels mals de cap de l'existència; esposa capritxosa, que cerca, en relacions pecaminoses, noves sensacions que portin un entreteniment nou a la seva fada i insípida vida matrimonial; mare que ha abandonat els seus fills amb la indiferència amb que es canvia de marca d'automòbil; tot això crec veure en vosté, i reconegui que és prou.

En canvi, en Lluís vingué a vosté amb tota la puresa de la seva innocència, desconexedor de les decadents aberracions d'una aristocràcia que sols pot ostentar-se aparentment en les lliureies del servei o en les portelles del *Renauld*. Vingué a vosté amb els ulls oberts, plens d'encantament, com els infants pobres davant d'una rica joguina. I pot ésser meva—es preguntava l'infant—una dona tan rica, tan considerada, que viu en un món tan per damunt del meu? ¿Qué puc ésser jo per ella, humil, pobre de béns i d'intel·ligència? ¿Qué deu sentir ella per mi quan s'abaixa vers la

meva pobra insignificança? I atordit, enllaminat, es deixa enervar per unes paraules falses i meloses alhora, i per la brillantor d'uns ulls que li cegaren els seus i no li deixaven veure uns rulls, ja argentats, que haurien d'ésser venerables.

—Senyor meu, estic acostumada a manar, he fet sempre el que m'ha plagut, i, no obstant, l'escolto i em deixo dir tot el que plau als seus llavis de dir-me. Pensi, doncs, si en aquests moments no es debat quelcom de tan transcendental, en la meua vida, que encara l'escolto i voldria, per uns moments, fer que em sentís, no pas amb l'orella, sinó amb l'ànima.

«Pensi que no vull defensar-me: solament he de dir-li quelcom de la vida meua.

»Quan els meus pares em dugueren a Europa, era jo una criatura de dos anys. Poc temps després d'arribar, la meua mare, filla de Cuba, acostumada al clima càlid d'allà baix, morí com una flor transplanteda. El meu pare, que sentia una pregona adoració per la seva esposa, no volgué sollar la memòria de la difunta portant una altra dona a casa. El meu germà i jo pujàrem cuidats a la bona de Déu per mans mercenàries, sense altre fre que la nostra insaciabile voluntat, car el nostre pobre pare no tolerava que se'ns fes la contra: talment sentia com a ofensa a l'esposa perduda els renys ben sovint justos, adreçats als seus fills.

»Sense amor de mare, sense guiatge que endegués les meves naturals passions, vaig fer-me gran. A divuit anys em varen casar. No mentiré si dic que no em feren estimar el meu marit, ni ell s'ho proposà. Per a ell, les nostres noces foren una refermança de la seva fortuna; per a mi una major llibertat. La nostra vida s'ha anat filant en telers separats, cadascú per ell. La seva llibertat no em permeté barrejar la meua vida amb la seva. Jo necessitava tro-

bar un home que hagués posat en la meva ànima el bàlsam aconsolador de l'afecte, de les amors que no havia gaudit de petita; aquelles amors santes de mare que no he conegut, aquella ombra protectora que el pare no sabé projectar damunt la meva vida, freda, lliure i solitària. El meu espòs no ha estat per a mi sinó l'engendrador dels meus fills. Des de l'endemà de les nostres noces retornà a la seva vida de cercle i d'esports. La seva afeció per mi es circumscriví a curar que no em faltés el meu automòbil, el meu cavall... sempre *el meu* i *el seu*... mai *el nostre*, mai res que refermés amb lligams indestructibles d'afectuositat i estimació els llaços volànders de passatjeres i passives coincidències carnals. Vinguè la primera filla. Quelcom d'inexplicable es desvetllà en les meves entranyes; però, quan vaig estar refeta, la filleta era ja a dida, perquè era de mal gust criar-se els fills, i dintre la nostra classe hauria estat de mal to passar la vida ensenyant la sina consagrada per la maternitat. Els fills creixeren lluny en col·legis d'anomenada i de preu, on els han ensenyat totes les llengües menys una, la de l'amor, la que fa desvetllar les ànimes entumides, la que guareix les penes més íntimes, la que floreix a l'entorn de les paraules *mare* i *fill*, i ens dóna el goig de viure pel somriure d'un infant; la que ens dignifica i enforteix, perquè ens fa lluitar vora el bressol cantant cançons que facin els sons dolços, i veillant per foragitar les malalties que assetgen els tendres infants.

»La buidor d'una vida de luxe és terreny adobat per a tots els cultius. Vull ésser-li sincera: he cercat i he trobat de tot: passions, enamoraments, baixeses i fellonies; però tot s'ha esvaït com foc d'encenalls, deixant encara més buidor a la meva ànima.

»Un jorn, en el *Claridge* de Paris, vaig

conèixer en Lluís, fa ja prop de sis mesos, quan anà per fornir queviures per a l'exèrcit. Es tan bo, és tan hoñrat, tan fort i tan sà d'ànima, que en els seus braços he sentit totes aquelles amors endarrerides (barreja sacrílega, si vol, d'amor de mare, d'espòs, de fills i d'amant), i la seva companyia m'ha esdevingut indispensable. El seu parlar tímid i sincer alhora, els seus besos, eixits directament de l'ànima, em són tan necessaris, que la vida em seria baldera sense ell, si no l'hagués de veure mai més. I, no obstant, no he estat mai seva!...

—Ho sabia.

—També ho sabia?

—Sí, per això crec que vosté en fer la seva joguina, el ninot de draps amb el qual juguem impunement i s'esbotza quan es cansa.

—Que en saben, els homes, de la passió d'una dona! No he estat seva, ni ho seré, perquè l'estimo com mai a la vida no he estimat. Les nostres amors duraràn mentre no es satisfacin, mentre no poguem sadollar els nostres sentits. Jo no seré mai seva, perquè sé el que m'ha costat trobar l'home que visqués davant meu amb la devoció d'un infant.

—Això és una monstruositat.

—Vosté deu haver estimat; vosté deu haver fruit de l'amor pura i veritable: doncs perquè jo no he de tenir dret a aquell amor?

—Les meves amors no han estat mai a costa d'unes altres. Jo no he robat mai la meva felicitat; perquè, pel sol fet d'arrabassar-la a un altre, ja s'hauria esvaït, emboirada per la desgràcia aliena.

—Que més voldria, que haver trobat un home lliure, i ésser lliure per a donar-m'hi!...

—I si un jorn ell se n'adona, que hi està jugant i que el consumeix i el mata?

—Que per ventura no em mato i em consumeixo jo mateixa? Sospita vosté la lluita que jo he de tenir amb mi mateixa per no donar-me per un sempre més?

—Vosté és una malalta.

—Potser si; però que seria, la meva vida, si el perdés per haver-lo estimat com s'estima l'altra gent?

—I que es creu que no el pot perdre mai? Malgrat ell, en Lluís sentirà amors més purs i nobles que el de vosté. En Lluís està a punt d'ésser pare: quan això sigui, els esbojarrats apassionaments d'una ja respectable senyora li apareixeràn com a deliris neuròtics.

—En Lluís està a punt d'ésser pare? No m'ho havia pas dit.

—Perqué devia témer enllotar la seva més pregona i santa amor barrejant-ne el record amb les abraçades d'una vella enamorada.

—Tingui pietat de la meva amor.

—Es que n'ha tingut vosté, de la pau d'una família i de l'amor d'una santa esposa?

—L'estimo amb tota l'ànima.

—Si l'estima com diu, faci-li comprendre que tot ha d'acabar entre vostés.

—No em creurà.

—Pensi en el perill que un jorn la seva esposa s'assabenti d'aquestes malaurades amors i porti això la mort del filló que viurà de les seves entranyes.

—Això no serà.

—I si fos? Quina maledicció que en sortiria dels llavis d'en Lluís!

—Qué he de fer, doncs?

—Vagi-se'n. Emprenqui un llarg viatge.

—Però... i al retorn? En Lluís no m'oblidarà: ho sé.

—Si és tan gran l'amor de vosté, que ell li inspire la grandesa del sacrifici.

—Té raó: aprofitaré les seves lliçons. Jo faré que, sota les cendres de l'oblit forçós, es mantinguin el caliu de la seva insadollable passió. Sí, té raó: la meva desaparició m'aproparà més del seu cor.

J. PUIG PUJADES.

Figueres.

Del Volum «Contes de la viu viu i de la xiu xiu»
próxim a apareixer.

Els Deports

Fútbol

Les reformes acordades en la darrera Assemblea de la F. C. F. A.

LABORIOSA ha sigut la tasca de l'Assemblea Regional per a donar nova organització als campionats, especialment del grup B, per tal de cercar una solució que acabi amb la crisi profunda que travessa el fútbol català de les comarques.

En els debats que s'han promogut s'ha vist clarament que el problema no presenta els mateixos caires a totes les comarques interessades. Per això les solucions que els delegats demanaven eren molt diverses segons representessin Tarragona, Lleida, Girona o Barcelona. Ço que aci Lleida convenia era un mal per a Girona; i ço que a Girona resolva el problema, a Lleida l'agreujava. Per això no ha sigut possible resoldre les coses a gust de tots. Lleida i Tarragona, on la crisi de clubs i d'afició és més greu, son les que, dels acords presos, en surten més poc beneficiades, tant, que serà estrany que en el curs d'aquesta temporada que va a començar no mori totalment el fútbol.

Per a que nostres llegidors tinguin esment de les reformes acordades reproduïm a continuació les més importants:

L'article 3.er ha quedat modificat de la següent forma:

Als efectes de la classificació que estableix l'article 4 dels Estatuts, els Clubs es dividiran en les següents categories: Primera categoria, Grups A i B.—Segona i tercera categoria.

El Grup A. de primera categoria estarà

constituït com a màxim per sis Clubs, que dependrà directament del Comité Regional.

Existirà a cada província un Grup B. de primera categoria compost del nombre de Clubs que els Comitès provincials assenyalin.

L'article 34 es deixa així redactat:

Els campionats que cada any organitzarà la Federació Catalana seràn els següents: Campionat Regional de primera categoria Grup A., de primers, segons, tercers i quarts equips. Campionat regional del Grup B de primera categoria, primers equips. Campionats provincials de primera categoria, Grup B, primers equips, i campionats provincials de segona i tercera categoria.

Els Campionats de Grups inferiors a vuit Clubs se celebraran jugant tots contra tots, conforme a les pautes que s'estableixen en l'article 37.

Els Grups formats per vuit Clubs jugaran dividits en dos subgrups de quatre, a menys que per majoria acordessin formar un sol Grup.

El Campionat Regional del Grup B. de primera categoria es celebrarà entre els dos millors classificats del Grup B. de cada província.

El Club vencedor del Campionat Regional del Grup B. de primera categoria, celebrarà dos partits amb el darrer classificat del campionat regional del Grup A. de primera categoria, per a la promoció a dita categoria A.

Igualment, el Club millor classificat en el Campionat Provincial de segona categoria, de la província respectiva.

Els Comitès provincials deuran organitzar en igual forma la promoció de la tercera a la segona categoria.

En tots els casos d'igualtat de puntuació en els Campionats de Grup, si calgués decidir aquest empat als efectes de la classificació, es resoldrà pel coeficient de goals, i si aquest resultés igual, es celebrarà un partit en camp neutral, o eliminatòries, segons fossin dos o més els Clubs amb igual puntuació.

En una mateixa forma es decidiran els empats en els partits de promoció.

Per a acoblar els anteriors acords a la realitat s'acordaren les següents

DISPOSICIONS TRANSITORIES

1.ª Els Comitès Provincials de Tarragona, Lleida i Girona, atenint-se a la classificació dels Campionats de la temporada 1926-27, designaran els Clubs que deguin formar en dites províncies el Grup B. de primera categoria.

2.ª El Campionat regional de primera categoria Grup B. continuarà celebrant-se en la mateixa forma d'avui, o sigui entre els Clubs Gimnàstic - Manresa - Júpiter - S. Andreu - Martinenc - Lleida - Iluro - Atlètic, o els que en virtut dels partits de promoció substitueixin alguns d'aquests, quedant per tant de moment, excluit de dit torneig regional el Grup B. de primera categoria de les províncies de Tarragona, Lleida i Girona.

El dret a ingressar a dit Grup per virtut de la promoció, queda reduït als Clubs de la província de Barcelona.

Quan tots els Clubs que formin dit Grup, pertanyin a la província de Barcelona, entraran en vigor les disposicions acordades referents a la forma de jugar el Campionat Regional del Grup B. de primera categoria, que es celebraran, per tant des d'aleshores, entre els dos millors classificats en el campionat provincial del Grup B. de primera categoria de les quatre províncies.

Si per efecte de la promoció passava a formar part del Grup A. de primera categoria, un dels dos Clubs Gimnàstic o Llei-

da i tornaven després a descendir de categoria en virtut dels partits de promoció amb el Campió del Grup B., aleshores passaran dits Clubs al Grup B. de primera categoria de la província respectiva.

Mentre el Campionat Regional del Grup B. es celebri sense participació dels Clubs de primera categoria del Grup B. de les províncies de Tarragona, Lleida i Girona, s'organitzarà anyalment un torneig denominat *Copa Catalunya*, en el que participaran els divuit Clubs següents;

a) Els vuit Clubs que hagin celebrat el torneig regional de Grup B. de primera categoria.

b) Els tres Clubs millor classificats en el darrer Campionat de primera categoria del Grup B. de la província de Girona.

c) Els dos Clubs millor classificats en cada un dels darrers campionats de primera categoria del Grup B. de les províncies de Tarragona i Lleida.

d) Els tres Clubs de segona categoria de la província de Barceloua millor classificats en el campionat de dita província.

Per a la celebració de dit torneig es dividiran els divuit Clubs que hi concorrin en tres grups de sis.

Per a la formació de dits grups, s'agruparan respectivament els Clubs de les províncies de Tarragona, Lleida i Girona i els necessaris de la de Barcelona, per a formar el nombre de sis.

Les agrupacions es formaran atenent a les facilitats de comunicació, respecte als Clubs que no resideixin al terme municipal de Barcelona i per sorteig en quant a aquest.

Cada Grup de sis Clubs, donarà un classificat, celebrant aleshores els tres classificats un torneig per eliminatòries per a l'adjudicació de la *Copa Catalunya*.

El règim econòmic de la *Copa Catalunya* es farà amb aplicació a les disposicions del actual campionat del Grup B.

Aquest torneig començarà després de celebrats els partits de promoció del Grup B. al Grup A.

JAVELOT.

PLANA DELS QUE COMENCEN

L'enfonzament de l'Açuda

SABIA la fatal nova, que'm colpí fonament, i havia compaginat unes quartel·les dedicades a parlar més endavant d'aquest fet monstruós, però l'article d'En Sacs, darrerament aparegut a «La Publicitat», blasmant la pèrdua d'un dels nostres millors tresors artístics i històrics, em decideix a deixar en segon lloc tot altre intent literari, per brandar noblement la valor inestimable d'aquest monument, avui esdevingut un espectre.

Constatava fa alguns mesos des d'aquestes planes, el buid dels lleidatans a l'entorn dels fogars i nuclis d'homes amarats d'ardorosa vida espiritual lleidatana, i exposava no fa gaire en un article, que un dels principals problemes a resoldre, era difondre a l'ànima ciutadana unes ànsies noves i aspiracions més enlairades, que portarien com a conclusió, fer desaparèixer l'estat d'indiferència de gran part de la població.

Malauradament els fets han demostrat la nua veritat de tot el que acabo de ressenyar.

L'Açuda forma part integrant de la ciutat i per raó de llur naturalesa és un dels puntals de llur història.—Això no obstant, ja veiem com l'ha tractada Lleida.—De fa molts anys, com diu molt bé En Sacs, serveix de caserna i per als lleidatans inconscients és el castell. ¡Com si fos un castell com n'hi ha tants!—També en aquesta confusió hi entra la Seu Vella i per aital motiu, no es donen compte de l'alta valor de llurs pedres.

Un lleidatà benemèrit, el senyor Combelles, amb amorositat va fent tot quant bonament li és possible per tal d'evitar la ruïna total de les nostres més preuades joies; darrerament, mercès a llur generositat, poguerem contemplar en el Museu Morera, una variadíssima col·lecció de postals, reflexe de la sumptuositat i grandesa de l'arquitectura de la Seu Vella.

Es en và, ara que l'enfonzament ja s'ha efectuat, que hom maldi en esbrinar de qui és la culpa.—En Sacs, s'estranya que un membre de la Junta Provincial de Monuments tingui tant poc d'amor per aquelles venerables pedres.—Així mateix es queixa de que els lleidatans no hagin fet res per evitar l'enfonzament de l'Açuda.

Aquestes manifestacions plantegen un problema seriós, quina solució, tal volta ens dirà perquè el fet ha sigut possible.

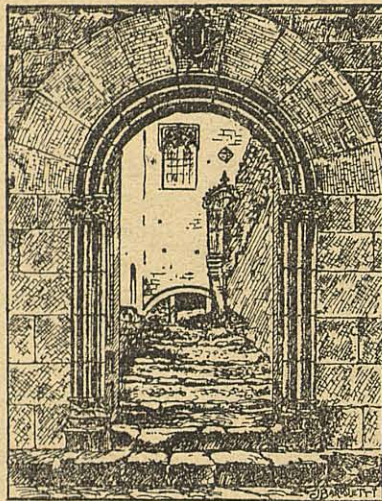
Lleida fa poc que ha començat llur recobriment i els lleidatans selectes, estàn atrafegats dalerosament en modelar la nova ciutat.—Algunes entitats ja arrelades i que van a l'avanguardia del nostre deixondiment, han fet tot quan bonament han pogut en defensa de les tradicions i monuments històrics lleidatans, més si no han reexit en llurs propòsits no és culpa d'elles, sinó de la manca d'ajut necessari.

La llavor sembrada, però, ha anat fruint, i avui hi ha indicis que permeten assegurar, per un temps no llunyà, que

coses com aquestes no seràn possibles, perquè l'ànima ciutadana estarà totalment rejevenida i sabrà apreciar el que avui ignora, puix descomptant algunes poques excepcions, mai ningú no ha procurat inculcar al poble l'amor a la magnífica fàbrica de la Seu Vella i altres edificis lleidatans.

Evitem doncs que la ruïna total dels nostres vells monuments, ens faci enrogir la cara de vergonya davant del món, i treballem tots per juntar les nostres activitats isolades, amb la finalitat de veillar per la conservació i restauració dels nostres monuments artístics.

JOSEP M.ª MORLANS.

POBLET.—Porta d'entrada al Palau del Rei Martí.
Dibuix de J. Bartoletti.

Garba

Servei d'autòmnibus : a la nostra ciutat :

El dia 10 del mes en curs i en compliment de l'acord del Ple Consistorial que tractà d'implantar un servei d'autòmnibus a la nostra ciutat, s'obrí el plaç d'admissió de proposicions pels qui vulguin explotar aquest servei. S'admetran plecs durant el període de trenta dies, passats els quals, el Municipi fallarà l'adjudicació o declararà desert el concurs segons ho cregui convenient.

Segons extraiem de les bases per les quals ha de regir-se l'anomenat concurs, el servei atindrà de la manera més completa possible les necessitats de la població amb un mínim de tres cotxes: dos que faràn la Circunvalació de la ciutat i en sentit invers, i un tercer que recorrerà els trajectes Circunvalació-Bordeta i Circunvalació-Cementiri, alternativament.

Hom haurà de construir les carroceries per manera que admetin la cabuda de vint passatgers, ultra el personal de servei.

El bitlletatge, per bé que a càrrec del concessionari, serà segellat per l'Administració municipal.

Cada cotxe portarà, part de dins, una placa assenyalant les parades obligatòries.

Els vehicles que facin el servei tindran dret preferent de pas per les vies municipals.

Les tarifes no podràn sofrir augments sense la prèvia petició i acord expres conforme del Consistori i seran com segueix:

Circunvalació: Estació a Pont; Pont a Catalunya; Catalunya a Osca P. de la Riba; Osca P. de la Riba a Estació. deu cèntims cada tram de trajecte.

Besada a Bordeta: Besada a Picos; Picos a Canal; Canal a Bordeta, deu cèntims, id. id.

Besada a Cementiri: Besada a Murmuradors; Murmuradors a Cementiri, quinze cèntims id. id.

Hi haurà parades fixes i discrecionals. Les primeres tindran lloc en els indrets més precisos com son l'Estació, Pont, Catalunya i Osca Prat de la Riba, pel que afecta al trajecte circumvalatori.

Besada, Picos, Canal i l'encreuament dels camins Flix-Artesa, en el recorregut Besada-Bordeta.

I Besada, Murmuradors i Cementiri en el trajecte d'aquest sentit.

Les parades discrecionals, seran en els boca carrers i llocs avinents al transport ciutadà.

Aquests son, molt extractats, els trets principals del servei d'autòmnibus que l'Ajuntament ha fingut la bella idea d'implantar a la nostra ciutat i que és d'esperar que no triguem gaire a veure realitzat.

Emili Pujol, entre nosaltres

De pas a les seves propietats de Torrebesses, on descansarà una temporada al costat de la seva família, ha estat unes hores a la nostra ciutat l'eminent guitarrista Emili Pujol a qui hem saludat.

Provinent de París on treballa incansablement, hem pogut escoltar, de llavis del delicat artista, la mena de tasca a que es lliura d'una temporada ençà, ultra l'atendre els concerts que el reclamen per tot Europa.

El desenterrar i ordenar música antiga fent recerques en arxius i cases particulars, absorveix bona part de les activitats del Sr. Pujol.

De més a més suara ha publicat a París un treball interessantíssim on hi és descrit l'origen de la guitarra en una forma original i documentadíssima. Aquesta publicació ha fet exclamar a més d'un intel·ligent que és el més seriós i el més complet que fins avui s'ha editat en aquest sentit.

Acceptem com a nostres tots els èxits de l'eminent artista a qui desitjem una felïç estada a la vora dels seus.

D'interés pel comerç

Per creure-ho d'interés pel comerç de la ciutat, reproduïm la següent nova de l'edició del dia 20 d'aquest mes de «La Veu de Tarragona»:

«La Cambra de Comerç, insistint en anteriors peticions formulades amb relació al millorament del servei de trens en la Secció Lleida-Tarragona, ha adreçat a la Companyia del Nord una proposta de modificació de l'horari actual que redundaria en benefici del comerç d'ambdues places, atenent la creixent necessitat del tràfec determinat per la construcció accelerada del ferrocarril transpirenàic del Noguera-Pallaresa; la inauguració propera del Canfranc; la subhasta ja efectuada del ferrocarril de Lleida a Fraga; la construcció quasi acabada de la línia de Tortosa a Alcañiz (Val de Zafan); el montatge a Vilanoveta (Lleida), per la S. A. Cros, d'una gran fàbrica de superfosfats i el desenrotlló

insospitat que pendrà a Monçó la Companyia Peninsular, amb la importació de carbons i la exportació de sucre i polpes de remolatxa.»

Un record a «Shum»

Ell també recorda a Lleida; ens consta. La recorda a través d'una temporada d'absència i d'enyorament.

«Shum» que té lligams d'afecte i de convivència amb tanta gent de la nostra ciutat, és, avui, fora d'ella, apurant un beire de fel; aquesta fel que la vida es complau de fer beure a tots aquells que han forjat l'ànima al tremp d'un ideal.

De «Shum» artista, ens arriben a les mans una col·lecció de noves i de comentaris de diaris canfàbrics, donant compte de l'exposició de pintures que encara no fa un mes, celebrà a l'Ateneu de Santander.

L'unanimitat de criteri en l'elogi de l'obra de «Shum» és la millor garantia de la seva qualitat artística pels que no hem tingut la sort de poguer visitar l'exposició de l'Ateneu de Santander.

Els nostres lectors tindran ocasió d'admirar més d'un motiu de l'obra del artista, car ha esdevingut col·laborador nostre.

Avui volem mostrar al nostre públic un botó de mostra de com la premsa del nord judica l'art de «Shum». Reproduïm, doncs, del magnífic article de Victor Serna, publicat a «El Faro» de Santander, el següent paragraf:

«Shum» és un dels més notables humoristes espanyols. Abans que la voràgine barcelonesa hagués armat la seva mà i la seva ment, i que la ventada que partint de Monjuich, corre com una torrentera amarga Paral·lel avall i l'arrossegues camí de la mort, de la que'n fou salvat per unes mans pietoses, Joan Baptista era ja un artista estimat, pobre i ingenu, però que a punta de llapis i d'ingeni, havia trencat la ratlla de la vulgaritat per situar-se a l'avanguardia dels dibuixants espanyols.»

L'artista, i l'home ideal, sap ja com hi té un bon record entre nosaltres.

Els prodigis de la radio

Mireu que passen unes coses!... Darrerament, quan tota l'atenció humana semblava estar concentrada en els raids fantàstics, hom surt amb una original aplicació de la radio.

Segons experiències, en un camp prop del qual hi havia instalat un aparell de transmissió, es notà una crescuda inesperada del sembrat, per lo que,

amb motiu més o menys fundat, s'en deduiren els raonables efectes que la radio sembla que te reservats a l'Agricultura.

Els aficionats a la radio, com és natural, ja que amb l'auricular a l'orella creuen trobar-se en el forat del pany d'una porta misteriosa, i els sedentaris del llit, tindran una sorpresa: la radio fent el mateix efecte que una mosta de nitrat.

Sabiem que la radio donava excel·lents resultats per a matar el cuc de l'orella però mai no podiem sospitar que fes créixer les plantes.

Serà cosa de creure que, temps a venir, s'abonarà un camp de cols amb una solució radiada.

Hom no sap les sorpreses que ens reserven certes forces de la naturalesa.

El que no diuen, aquets senyors de l'experiència, és que —i això pot constituir una explicació— aquella temporada es passaven per ràdio una pila d'anuncis de la Societat Anònima Cros.

Inauguració d'un nou establiment

D'ací a breus dies s'inauguraràn al carrer del Nord n.º 5, uns magatzems de llanes, miraguano i tot el referent al ram de matalasseria, indústria que fins ara havia sigut tractada parcialment pels iniciats de la nostra ciutat, i que el nostre bon amic Francesc Garcia vol abastar de plé.

Salvi
els
seus
ulls!

L'IRIDAL col liri científic, guareix totes les malalties dels ulls. Un flascó 6 pessetes a totes les Farmacies. Demanéu l'interessant opuscle «Las enfermedades de los ojos» i us serà remés gratuïtament dirigint-vos a **Laboratori Hispano - Italià** RAMBLA CATALUNYA, 122. -- Barcelona.

IMPRESA "JOVENTUT"

Treballs de tota mena

Blondel, 7 LLEIDA.

CARLES I LLUIS GENÉ

COMISIONATS PRINCIPALS

De la companyia de segurs contra incendis LA CATALANA

Blondel lletra E, 1.er

LLEIDA

Teléfono núm. 259

"La Industria Leridana"

Fábrica d'Anissats

LICORS - XAROPS - SABÓ - OLIS D'OLIVA I DE BRISA

≡ P E R E M O R ≡

Especialitats de la Casa «ANIS MOR» i Gran Licor Estomacal «WILSON»
Agent exclusiu del Xampany «MONTANER»

Destileria y Fábricas: CARRETERA DE BARCELONA.—Despatx: CABRINETY, 30

TELÉFONS. { Despatx, 36.
Fábricas, 225. LLEIDA

E. MIAS I CODINA

ENGINYER INDUSTRIAL

Hores de despatx de 1 a 2 i de 5 a 7.

Major, 15, principal 1.^a

LLEIDA

Teléfono, número 476.

Llista d'adreces útils que recomanem

Cafés i Bars

GRAN CAFÉ DEL COMERÇ. — R. Ferrán, 2 Lleida.

BAR L'AS. — Berenars econòmics, Rambla Ferrán, 15-Lleida. Telèfon 350-(Enfront de Correus).

Cases de Canvi

M. SALA ROURE. — Rambla Ferrán, 4, pral. - Telèfon, 518 - Lleida.

Corredors de Comerç

ENRIC BORRÁS MELGOSA. — Clot de les Monjes, 8 pral- 2.ª - Telèfon, 499 - Lleida.

MARIUS SOL MESTRE. — De 10 a 1, Banc d' Espanya - Rambla d' Aragó, C., entressol - Lleida.

Electricistes

CLAUDI BAIGET.-Maquinària i materials elèctrics, vendes al major i detall. — Plaça Llibertat, 2 Telèfon, 38 - Lleida.

OCTAVI PEREÑA. — Màquines i material elèctric. - Baixada de la Trinitat, 6 - Lleida.

MIQUEL RIBELLES.--Fars i instal·lacions elèctriques per a llum i força. - Parallamps, Acumuladors, Transformadors i Reparació de Gramòfons. - Clavell, 5. - Lleida.

Farmàcies

MIRET.—Centre d'específics. - Plaça de la Sal, 15 i 17 - Lleida.

TARRAGÓ I RIBELLES.—Anàlisis Químics i Investigacions Clíniques. - Major, 7 - Lleida.

Ferreteries

JOSEP ALMACELLAS. — Porxos de Baix, 11 i 12. - Lleida.

Hotels i Fondes

HOTEL SUIS. — Confort modern. - Telèfon, núm. 77. - Lleida.

ANTIGA POSADA D'AGRAMUNT. — Ramón Castellà. - Estererria, 12 - Telèfon, 155. - Lleida.

Impremtes

SEGELLS DE GOMA.—J. Esteve, Cavallers, 4 Lleida.

IMPREMTA PAGÉS. — Avinguda Blondel, 35 Lleida.

Llevadores

MERCÉ BUSQUETS. — Professora en parts i Cirurgiana. - Villa Solé (enfront del Teatre Camps Elisis). - Lleida.

Llibreries

CASA BENET.—Llibreria i Objectes d'Escritori., Llibres de tota mena en català i castellà, Màquines d'escriure «Underwood». P. Sal, 7 - Lleida.

Merceries

EMILI DURÓ SOLANES.—Magatzems de Merceria i novetats. - Plaça Sal, 8 - Telèfon. 302. Lleida

CAMIL ADELL.—Gèneres de punt. - Major, 7 i Blondel, 7. — Lleida.

Metges

E. TWOSE. — Especialista en enfermetats de la boca i dents. - Telèfon, 367. - Plaça de la Sal, 17 principal - Lleida.

Mosaics

FRANCESC NADAL. — Fàbrica de Mosaics (la més antiga de la Capital) Passeig de Prat de la Riba. - Telèfon, 546. - Lleida.

Música i Pianos

JOAN GUARRO.—Cavallers, 65. - Lleida.

Procuradors

FRANCESC MATEO MONTULL.—Procurador dels Tribunals.—Major, 7, 1.er - Lleida.

Recaders i Transports

LA PALLARESA. — Agència de Transports. — Carrer Cabrinetty, 15 - Lleida. - Telèfon, 232.

R. SETÓ I FILLS. — Recaders directes i diaris a Barcelona en combinació amb les poblacions més importants d'Espanya. - Barcelona: Montlleó, 217. - Lleida: Estererria, 4.

Tallers

CICLES MAZARICO. — Bicicletes varies marques. - Accesoris, Vendes al comptat i a termini. Rambla de Ferrán, 11. - Lleida.

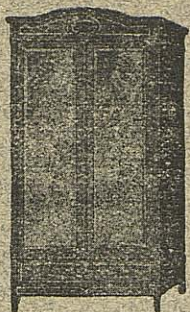
JOAN VILA.—Tallers de Fundició i Maquinària. Cardenal Remolins, 8 - Telèfon, 107. - Lleida.

Tocineries

RAMÓN FARRÉ.—Tocineria. - Especialitats en pernells i embutits. Carme, 62, Telèfon, 300 - Lleida.

MOBLES:
Freixinet

Rambla de Ferrán, 37
LLEIDA:

Ferros ** Ferrreteria ** Carbons

Magatzems FLORENSA

BLONDEL LLETRA I

LLEIDA

Pauli Costa

Reparació de bàscules

Treball garantit per dos anys

Taller: Passeig Pi i Margall, 14

Pels encàrregs: Teléfon, 560

LLEIDA

Joan Porta

Corredor de Comerç col·legial

Plaça de la Sal, 13 i 15 pral.

Teléfon, 341. -- LLEIDA

FÀBRICA DE MOSAICS HIDRÀULICS

JOSEP PUJOL

Carretera de Barcelona (Plaça Murmuradors) - Teléfon n° 234

LLEIDA

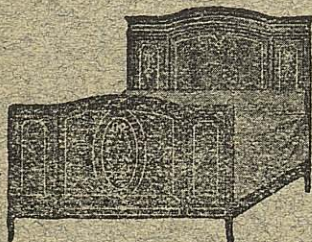
JOAN GUARDIOLA

SALDOS i confeccions en teixits

Plassa Constitució, 4 - LLEIDA

Si voleu estalviar visiteu aquesta casa.

LA MILLOR CASA DE MOBLES

“ ARMENGOL ”

Nom Comercial Registrat

Rambla de Ferran, 16.

Teléfon, 103

(Baixos de la Fonda d'Espanya)

LLEIDA.

J. GIGÓ

CONSTRUCTOR
Telèfon 427
D'OBRES

ACADÈMIA 10 LLEYDA

Es aquí

ahon per
pocs diners comprareu
els millors **CALÇATS**
i els models mes
ELEGANTS

CALZADOS
LA GRAN VIA

RAMBLA FERNANDO 1 y 3

LANA